

vordering der Vereeniging, niettegenstaande haar School soms dreigde in 't gedrang te komen.

Ten besluite wil ik nog opmerken, dat hoezeer ook een vader Brummelkamp zich verheugde over de beweging van '86, het den vurigen grijsaard toch in den loop van '86 te langzaam ging. Onder het hoofd Eerediploma sprak Prof. Brummelkamp in Jan. '86 uit, dat de beroering te Amsterdam en elders werkelijk één is met die der Afscheiding van vóór 50 jaar. Alleen in den loop van '86 werd zijn verwachting teleurgesteld.

Hij vindt het zelfs „allertreurigst“ dat Amsterdam zich niet zoo koninklijk openbaart als Voortuizen en Reitsum, en bewogen roept hij uit: „ween, Sionite, ween!“ Men onderwerpt zich aldaar aan de schorsing. „Dit is“, volgens Brummelkamp, „de Achilles-hiel der gereformeerden aldaar.“

Toch erkende hij steeds: „de beweging van thans is de voortzetting van toen“.

Ja ook wat betreft de door Brummelkamp betreunde onderwerping te Amsterdam aan de schorsing; heeft niet ook Hendrik de Cock zich onderworpen aan de schorsing, en het volgehouden te doen totdat de Besturen met volstrekte klaarheid bewezen, hem tot elken prijs te zullen en willen uitwerpen?

Nog zou ik namen kunnen noemen van professoren, curatoren en studenten; titels van geschriften, den inhoud van uitgebrachte rapporten, ten bewijze dat de Theologische School niet op verren afstand zich hield van de beweging van '86, doch haar van zeer nabij gadesloeg, volgde met warme sympathie en wachte op de uitkomst met eene sterke en gespannene verwachting!

Hoe kon het ook anders!

Het mocht ook niet anders zijn geweest!

1) „Stemmen des Tijds“, Mr B. de Gaay Fortman: Réveil en Doleantie, Jan. 1936, blz. 78 v.v.

2) a. w., blz. 86.

3) Verslag 1887, Art. 54, blz. 25.

4) Verslag 1887, Art. 59, blz. 26.

5) Acta, Assen 1888, Verslag der Theol. School, blz. 130. De gedrukte Handel, 1887, Art. 24, melden niet, waarin deze kleine aan te brengen verandering bestaat; noch welke de „eenige andere zaken“ zijn waarvan de approbatie wordt gevraagd. Hierbij komt 't verslag ons te hulp; ze vloeden voort uit de kwestie van de geldbelegging van de School, de Bazuin en de benoeming van een docent in de letteren, Acta 1888, blz. 130—132.

6) Handel, 1883, Art. 49.

7) Handel, 1884, Art. 52.

8) Handel, 1885, Art. 43.

9) Waardevolle herinnering tot het kunnen verklaren, dat De Cock zijn bezwaren tegen de Kerkorde van Utrecht niet zoo zwaar liet wegen, dat hij zich deswege met Hoksbergen en de zijnen afzonderde.

10) Uit den samenhang blijkt, dat zij bedoelt, dat de Heere haar zoon nog eens mag gebruiken, en dit met betrekking tot deze tweede Afscheiding, dat het kerkelijk leven dier dagen alzoo worde geleid, dat de uitgeleiden als broeders samen mogen wonen.

11) Beteekenis van de Doleantie voor de Theologische School, „Fides' Almanak“, 1936, blz. 90, 91. Deze zeer belangrijke bijdrage schetst den loop van de gevolgen der Doleantie voor de geschiedenis der School tot op den dag van heden.

G. KEIZER.

Den „rekenaar“ en „berekenaar“ en „uitrekenaar“, indien hij niets anders kan en niet hooger de wiken weet te verheffen, veracht ik diep.

Kuyper, Welke zijn de vooruitzichten voor de studenten der V. U.?, 27.

De Doleantie en de Zending.

Waar de Kerk vrijgemaakt wordt en in gehoorzaamheid aan het werk gaat, daar wordt onmiddellijk haar roeping tegenover de Zending verstaan.

Dat zien we bij de twee groote kerkelijke bewegingen in de vorige eeuw, na de Afscheiding en bij de Doleantie.

Waar nu de beteekenis van de Doleantie aan alle kanten belicht wordt, kan het niet anders, of ook een oogenblik wordt aandacht gevraagd voor wat de Doleantie heeft beteekend voor de Zending.

En dan moet het direct opvallen, dat onmiddellijk na de vrijmaking der kerken in 1836, de Zending daar in het middelpunt der belangstelling stond. Niet weinig heeft daaraan meegewerkt de arbeid der Nederlandsch Gereformeerde Zendings-Vereeniging, in 1859 opgericht, waarin in den loop der jaren de leiding in handen gekomen was van mannen, die later in de Doleantie een rol zouden spelen.

In de kringen, die later met de Doleantie meegingen werd er dus reeds veel voor de Zending gedaan.

Nu stond in deze vereeniging van meelaf aan het ideaal voorop, dat de Zending kerkelijk moest worden gedreven. En tot de Doleantie vrijmaking bracht heeft ze alles gedaan om de Hervormde Kerk te wijzen op haar roeping tegenover de Zending.

Bij haar actie is van grooten invloed geweest het voorbeeld der Christelijke Gereformeerde Kerk. Daar was n.l. de zaak der Zending min of meer kerkelijk geregeld.

In den loop der jaren werd de roep om kerkelijke Zending in de kringen der N. G. Z. V. sterker. Vooral toen Dr A. Kuyper tot haar toetrad en met alle kracht opkwam voor een Zendingsactie, gedreven „naar den eisch en het bevel van den Woorde Gods“.

Daardoor geraakte de Vereeniging in een impasse. Tot dusver zond zij zelf uit en ordende de zendelingen, maar hoe langer hoe meer kwam men tot de overtuiging, dat het in strijd was met de Gereformeerde beginselen om als vereeniging uit te zenden en te ordenen.

De verhoudingen in de Hervormde Kerk maakten een kerkelijke Zending ten eenenmale onmogelijk. En zoo behield de vereeniging tot 1886 haar tweeslachtig karakter.

Het was een onhoudbare toestand, die echter een lichtzijde had. De oogen gingen steeds meer open voor den onafwijsbaren eisch, dat de Zending direct de Kerk aanging en alleen door de Kerk gedreven mocht worden.

Toen het dan ook in 1886 tot vrijmaking van vele kerken kwam, wisten deze zich onmiddellijk verantwoordelijk voor het groote werk dat Christus Zijn apostelen had opgedragen.

Dit verwondert daarom ook niet, omdat bijna het geheele bestuur der N. G. Z. V., met mannen als: De Gaay Fortman, Lion Cachet en Hovy tijdens de Doleantie in de voorste geleiden meestreede.

Zoo wordt reeds op het Synodale Convent der „doleerende kerken“ de aandacht gevestigd op den Zendingsarbeid.

Daar spraken de vrijgemaakte kerken uit, dat het de plicht der kerken is, dien Zendingsarbeid, hun door vereenigingen uit handen genomen, zelf weer ter hand te nemen.

Lion Cachet en Hovy kregen de opdracht de kerken op te wekken tot dezen arbeid. Daar deze beide mannen leden van het hoofdbestuur der N. G. Z. V. waren, kwamen de kerken door hen in nauwe aanraking met den arbeid dezer Vereeniging.

Zoo groote plaats neemt de Zending dan ook al in onder de Nederduitsch Gereformeerde kerken, dat op de eerste voorloopige Synode te Utrecht de behoefte gevoeld wordt aan een speciaal Zendingscongres.

Dit Congres 28—30 Januari 1890 in Amsterdam gehouden, is van groote beteekenis geweest voor de plaats, die de Zending na de Doleantie in de Nederduitsch Geref. kerken heeft ingenomen. Uitgenoodigd waren afgevaardigden van kerkeraden uit alle vrijgemaakte kerken. Het Congres werd mede bijgewoond door Ds W. H. Gispens en Ds L. v. d. Valk, afgevaardigden van de Zending-Commissie der Chr. Geref. Kerk.

In welke richting de gedachten zich toen bewogen, wordt direct duidelijk uit een van de stellingen van het door Dr A. Kuyper gehouden hoofdreferaat:

„Het recht en de plicht tot Zending rust in elke plaatselijke kerk. Om de kleinheid van de kracht der enkele kerken is samenwerking van meerdere voor dit doel geraden“.

Daartegen kwam op het Congres verzet. Mede „met het oog op de praktijk der vaders“ achtten sommigen het beter, dat de classis of synode den zendingsarbeid leidde. Tusschen deze beide stromingen, waarvan de eene voor decentralisatie pleitte, de andere meer centraliseerend te werk wilde gaan, is op en na het congres lang en heftig gestreden.

Voor ons is hier van belang, dat met de Doleantie, die immers op alle gebied het recht van de plaatselijke kerk zoo sterk naar voren schoof, dat recht ook gehandhaafd werd ten opzichte van den arbeid der Zending. Definitief is op de Synode van Middelburg, „de Zendingssynode“, dat beginsel van de plaatselijke kerk als zending kerk door de Gereformeerde Kerken aanvaard.

Het Zendingscongres zelf heeft lang nagewerkt. De invloed ervan was duidelijk merkbaar op de tweede voorloopige Synode te Leeuwarden. Daar werd geconstateerd, dat de meeste kerken zelf reeds den arbeid der Zending in handen hadden genomen, en er voor een zendingsvereeniging geen plaats was.

Zoo kwam de Zending al meer in kerkelijke banen. Niet weinig droeg hiertoe bij het feit, dat vooral in de eerste jaren na de Doleantie, bijna alle predikanten zich aan dezen tak van arbeid gaven. Daardoor niet het minst nam de Zending steeds grooter plaats in in het kerkelijk leven van die dagen.

Straks bij de onderhandelingen, die zullen leiden tot de ineensmelting, wordt ook aan de zaak der Zending de noodige aandacht gegeven. Men wil den arbeid nauwkeuriger geregeld zien en tusschen de beide kerkengroepen overeenstemming zien gebracht in de wijze van arbeiden voor de Zending.

Deze overeenstemming werd bereikt. Over principiële vragen inzake de Zending bestond geen verschil van gevoelen. Beide kerkengroepen erkenden den plicht en de roeping der kerken om „deze gewichtige zaak met nog warmer ijver dan tot dusver te drijven. Beide erkenden, dat alleen de kerken van Christuswege gemachtigd zijn om in Zijn Naam de Zending uit te richten“.

Tot de ineensmelting was daar nog verschil in de

uitvoering der zendingsroeping. De Christelijke Gereformeerde Kerk liet haar van de Kerk in hare geheel uitgaan. Door de Nederduitsch Gereformeerde Kerken werd ze alleen behartigd in verband met de N. G. Z. V.

Met de ineensmelting wordt nu daarin meer eenheid gebracht.

Van af dat uur vaart een nieuwe geest door de zendingsactie der vereenigde kerken.

Straks draagt de N. G. Z. V. haar arbeidsterren op Midden-Java over aan de kerken. Deze zien zich dan geplaatst voor een geweldig arbeidsveld. Want naast het terrein op Midden-Java nu aan hun zorgen toevertrouwd het oude arbeidsveld der Chr. Geref. Kerk, op Soemba, Batavia en Soerabaja.

Met vereende krachten is toen de nieuwbouw begonnen in gehoorzaamheid aan het Woord Gods.

De Synode van Middelburg geeft dan de richtlijnen aan waarlangs de arbeid zich ontwikkelen moet.

Daar zegeviert over heel de linie het beginsel der plaatselijke kerk als zending kerk.

En wanneer we dan zien, dat middelijkerwijs dit beginsel mee de groote opleving van den Zendingsarbeid in de Geref. Kerken heeft gebracht, dan mogen we in deze dagen daarvoor danken, dat het de Doleantie is geweest, die hiervoor de oogen heeft geopend.

Tz.

J. v. d. I.

In wat land of bij wat volk is het ooit gehoord, dat een officier, die zijn soldaten voor de bres terug zag deinken, hen daardoor het best vooruit waande te krijgen, dat hij zelf zijn voet uit de geschoten bres terugtrok? Wat vogel leerde ooit zijn jongen vliegen, door om hunnentwil de rand van zijn nest niet te verlaten?

Kuyper, Wat ons tegenover de tweede Hierarchie te doen staat, 43.

PROGRAMMA

voor de Herdenkingssamenkomsten van de Doleantie te Amsterdam op 13 en 14 Februari 1936

Donderdag 13 Februari,

's avonds 8 uur Dank- en Bedestonden in de Keizersgrachtkerk (Keizersgracht 566), Voorganger Dr K. Fernhout te Baarn, en in de Funenkerk (Zeeburgerstraat 16), Voorganger Prof. Dr J. Waterink te Amsterdam.

Vrijdag 14 Februari,

10 uur Samenkomst in de groote zaal van het Concertgebouw. Sprekers: Dr K. Dijk van De Haag, onderwerp: „Om het Verbond Gods“, en Prof. Dr G. M. den Hartogh te Kampen, onderwerp: „De Doleantie en het ambt van Ouderling en Diaken“.

Tweede samenkomst 10 uur in de Keizersgrachtkerk. Sprekers: Ds T. Ferwerda te Amsterdam, onderwerp: „De Doleantie en het Kerkrecht“, en Prof. Dr F. W. Grosheide te Amsterdam, onderwerp: „De beteekenis van de Doleantie voor het heden“.

PAUZE.

Des namiddags 2 uur in het Concertgebouw. Sprekers: Prof. Dr A. Anema, onderwerp: „De Doleantie en de Staat“, Ds T. Ferwerda, onderwerp: „Doleantie en Kerkrecht“, en Prof. Dr F. W. Grosheide, onderwerp: „De beteekenis van de Doleantie voor het heden“.

Bovendien zullen in deze samenkomst nog enkele Broeders die nauw bij de doleantie betrokken waren een kort woord spreken.

Des namiddags 2 uur in de Keizersgrachtkerk. Sprekers: Dr K. Dijk, Onderwerp: „Om het Verbond Gods“, Prof. Dr G. M. den Hartogh, onderwerp: „De Doleantie en het ambt van Ouderling en Diaken“, en Prof. Dr A. Anema, onderwerp: „De Doleantie en de Staat“.

De vergaderingen worden te 5 uur gesloten. Het Comité deelt mede, dat de aangevraagde kaarten zijn verzonden; aan verdere aanvragen kan geen gevolg worden gegeven.

De toegangskaarten zijn uitsluitend bruikbaar voor de op de kaart aangegeven vergaderzaal en de plaats daarin.

In de pauze bestaat gelegenheid voor hen die zich voor de gemeenschappelijke lunch (een koude koffietafel) hebben opgegeven, deze te gebruiken in het Coöperatieve Restaurant, Molenpad 2. De prijs is 55 cent inclusief fooi.

Het Comité heeft gedaan gekregen, dat op alle spoorwegbiljetten, die als retour naar Amsterdam worden aangevraagd voor deze Herdenkingssamenkomsten, een reductie van 40 pCt. gegeven wordt. Men heeft slechts bij het loket aan het station van vertrek de toegangkaart voor de samenkomst te toonen en tegen dat bewijs wordt op elk station een retourkaart voor 3 dagen verstrekt ter keuze van den reiziger voor 12, 13 en 14, of 13, 14 en 15 Februari tegen dit verlaagd tarief.